

Helyszíni on-line, off-line és laboratóriumi gázkromatográffal végzett HGA összemérések eredményei

Laboncz Szilvia

Akkreditált Vegyi Laboratórium

Siófok, 2009. Október 14-16.

Milyen esetekben milyen módszert érdemes alkalmazni?

Hogyan ellenőrizhetők az üzem alatt működő gáz monitoring rendszerek megbízhatósága?

Milyen megbízhatósággal mérnek a helyszíni gáz analizáló mérőeszközök?

Milyen összefüggés van laboratóriumi GC és helyszíni gáz analizáló készülék mérési eredményei között?

Milyen összefüggés van laboratóriumi és helyszíni vízmeghatározó mérési eredményei között?

Különböző mérési módszeren alapuló vizsgáló készülékek eredményei egybevágó diagnosztikát nyújtanak-e?

Szigetelő olaj oldott és szabad gázainak meghatározása, detektálása

Laboratóriumi hibaqáz analízis (GC) – szabványos módszer alkalmazása gázok kinyerésére és olajban oldott gázok meghatározására nagyfeszültségű berendezések olajaiban

Helyszíni / off-line vizsgálat (Transport X) – helyszínen, hordozható gázanalizáló készülék segítségével nagy feszültségű berendezések (pl.:transzformátorok, fokozatkapcsolók, mérőváltók) olajaiban oldott gázok meghatározása

Helyszíni / on-line monitoring (Hydran M2) – nagy feszültségű berendezések (pl.: transzformátorok) üzem alatti abnormális gázképződés detektálása

Gázanalizáló készülékek összehasonlítása

	Off-line		On-line
Készülék típusa / használata	Gázkromatográf (GC) / laboratóriumi körülmények között	TransportX / hordozható helyszíni mérésekhez	Hydran M2 / transzformátorra felszerelhető
Mintavétel / Mérési idő	szükséges, szállítással / max. 25 perc	szükséges / max. 20 perc	folyamatos (beállási idő: 4 óra)
Érzékenység	szabványos minden gázra szelektív	O ₂ , N ₂ és C ₃ kivételével minden gázra szelektív	relatív érzékenység, H ₂ : 100%, CO: 18%, C ₂ H ₂ : 8%, C ₂ H ₄ : 1,5%
Minőségi meghatározás	van	van	van
Mennyiségi meghatározás	van	van	tendencia figyelés
Pontosság	szabvány szerint (alacsony koncentráció: 30%, közepes koncentrációban: 13%)	5% vagy 2 ppm	Kijelzés ±10% ±25 ppm H ₂ : 100%, CO: 18±3%, C ₂ H ₂ : 8±2%, C ₂ H ₄ : 1,5± 0,5%
Kalibráció	rendszeres (hetente)	nem szükséges	nem szükséges
Riasztási határérték	szabvány szerint értelmezhető	szabvány szerint értelmezhető	Hydran érték manuálisan beállítható
Szakértői kiértékelés	van (szakember által) Transys program (fejlesztés alatt)	van (készülék által, szakember felügyeletével)	nincs
Hiba beazonosítása	van	van	nincs
Tendencia követés	van	van	van

On-line monitoring rendszerek alkalmazása:

- stratégiai fontosságú illetve drága transzformátorok
- erőművi transzformátorok (katasztrófa elkerülése)
- mintavétel gyakorisága meghaladja a 6 hónapot (akár megfelelő állapotú transzformátor esetében is)
- problémás előéletű transzformátorok (nagyobb terheléssel a kezdeti stádiumban lévő hiba előjön)

Laboratóriumi gázkromatográf (GC) alkalmazása:

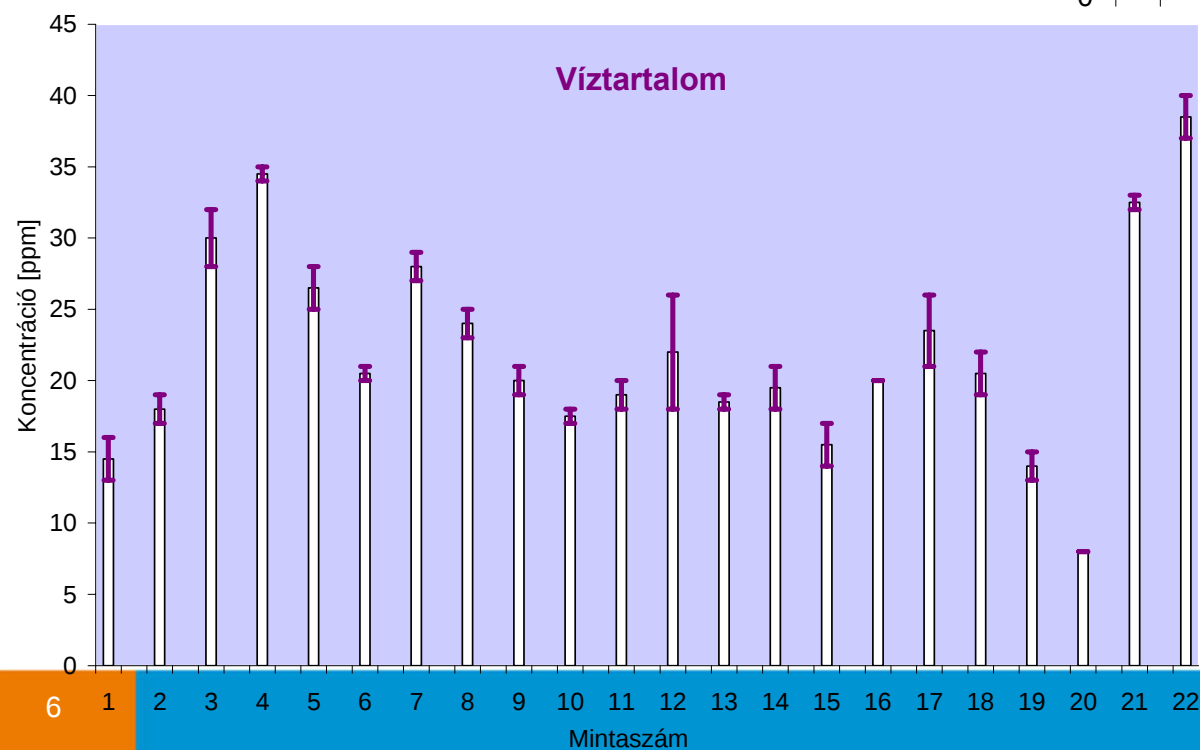
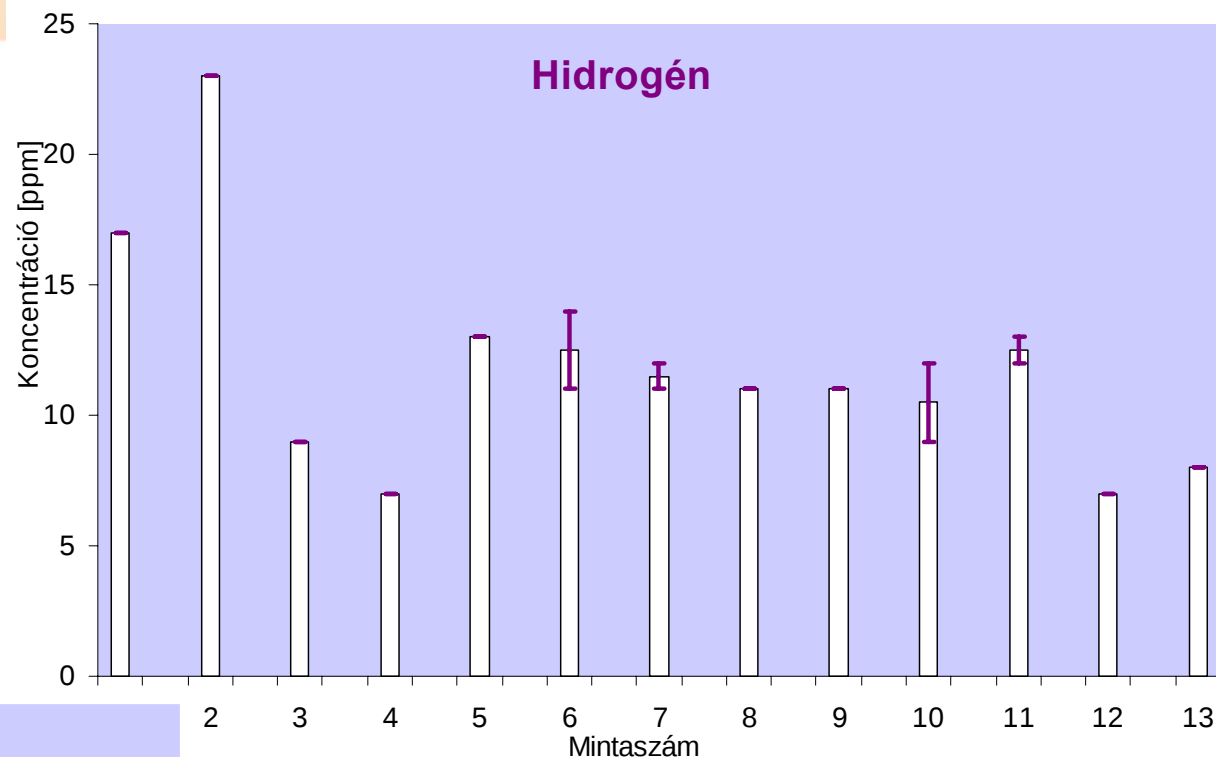
- szabványos vizsgálati módszer hibagáz analízisre
- nagyfeszültségű berendezések szigetelőolajainak (pl.: transzformátorok, fokozatkapcsolók, mérőváltók stb.) vizsgálata
- transzformátorok abnormális gázképződésének ellenőrzése (on-line monitor jelzés esetén magas gázkoncentrációra), hibagázok pontos mennyiségi és minőségi meghatározása

Hordozható, helyszíni gáz analizáló készülékek alkalmazása:

- nagyfeszültségű berendezések (pl.: transzformátorok, fokozatkapcsolók, mérőváltók stb.) hibagáz és víztartalmának vizsgálata
- alállomások teljes állományának helyszíni vizsgálata
- nagyfeszültségű villamos berendezések karbantartását megelőző állapotfelmérés

alacsony hidrogén koncentráció
max. $\pm 14\%$ -os eltérés

átlag eltérés: $\pm 2\%$

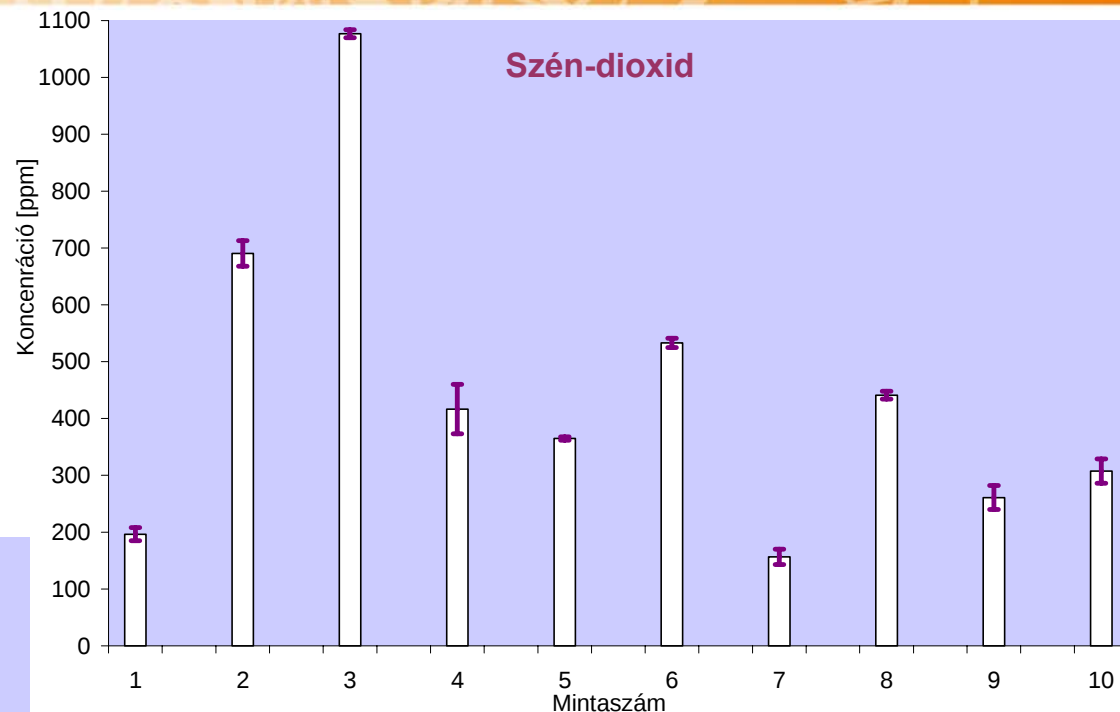
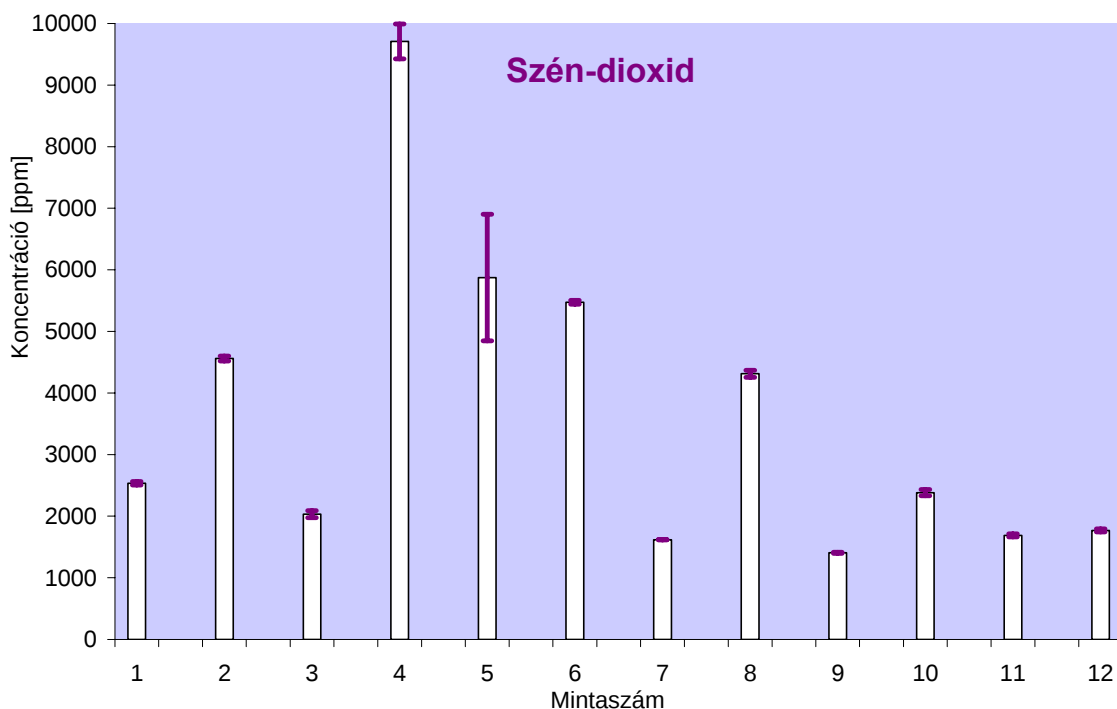
40 ppm alatti víztartalom
max. $\pm 18\%$ -os eltérés

átlag eltérés: $\pm 5\%$

Párhuzamos mérések - TransportX

alacsony szén-dioxid koncentráció
max. $\pm 10\%$ -os eltérés

átlag eltérés: $\pm 4\%$

magas szén-dioxid koncentráció
max. $\pm 17\%$ -os eltérés

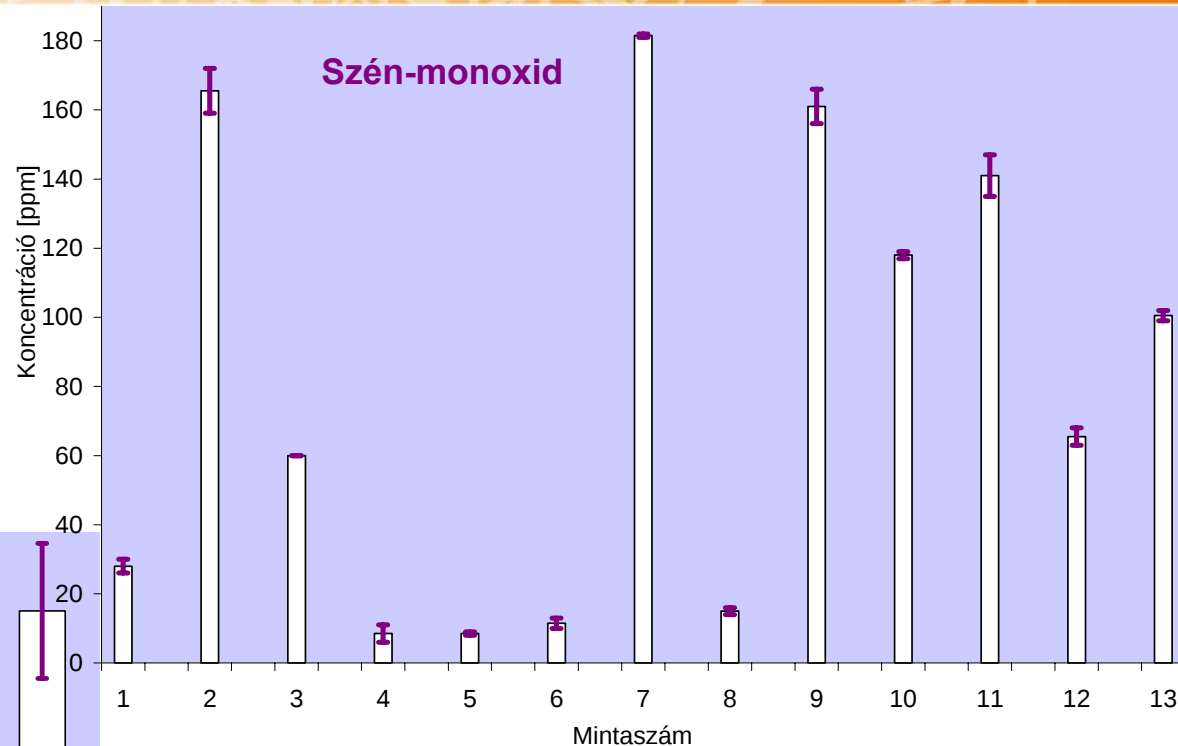
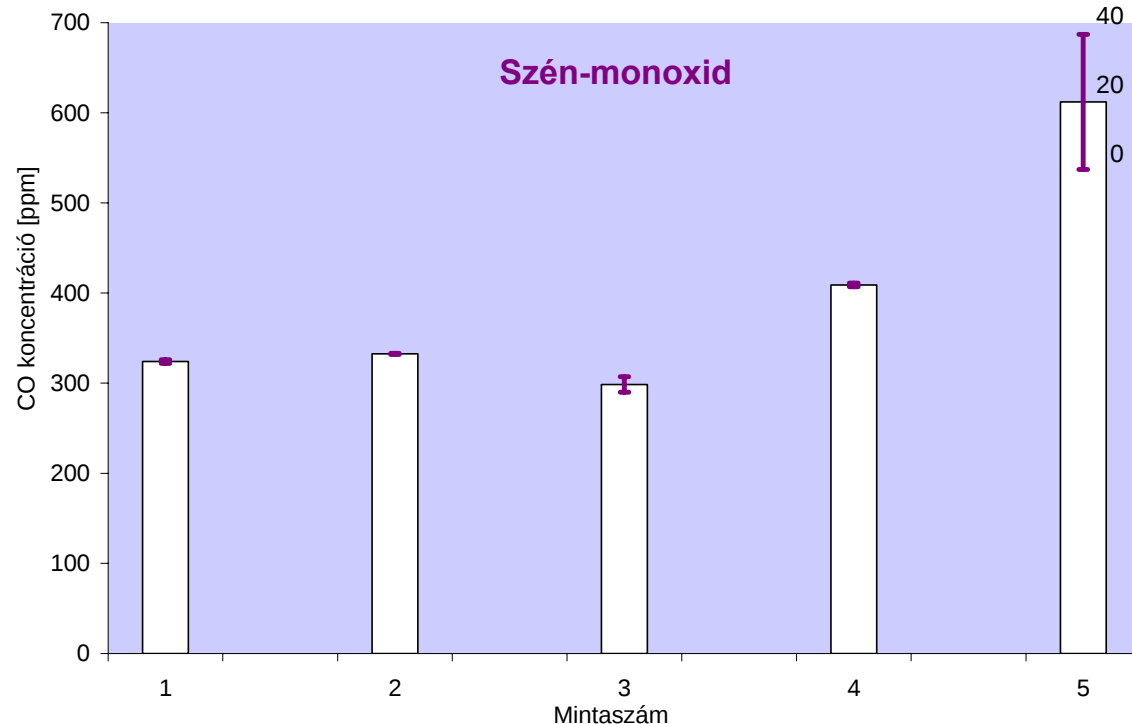
átlag eltérés: $\pm 2,5\%$

Összegezve: 150 - 10.000 ppm-es tartományban átlag $\pm 3\%$ eltérés

Párhuzamos mérések - TransportX

alacsony szén-monoxid koncentráció
max. $\pm 30\%$ -os eltérés

átlag eltérés: $\pm 6\%$

magas szén-monoxid koncentráció
max. $\pm 12\%$ -os eltérés

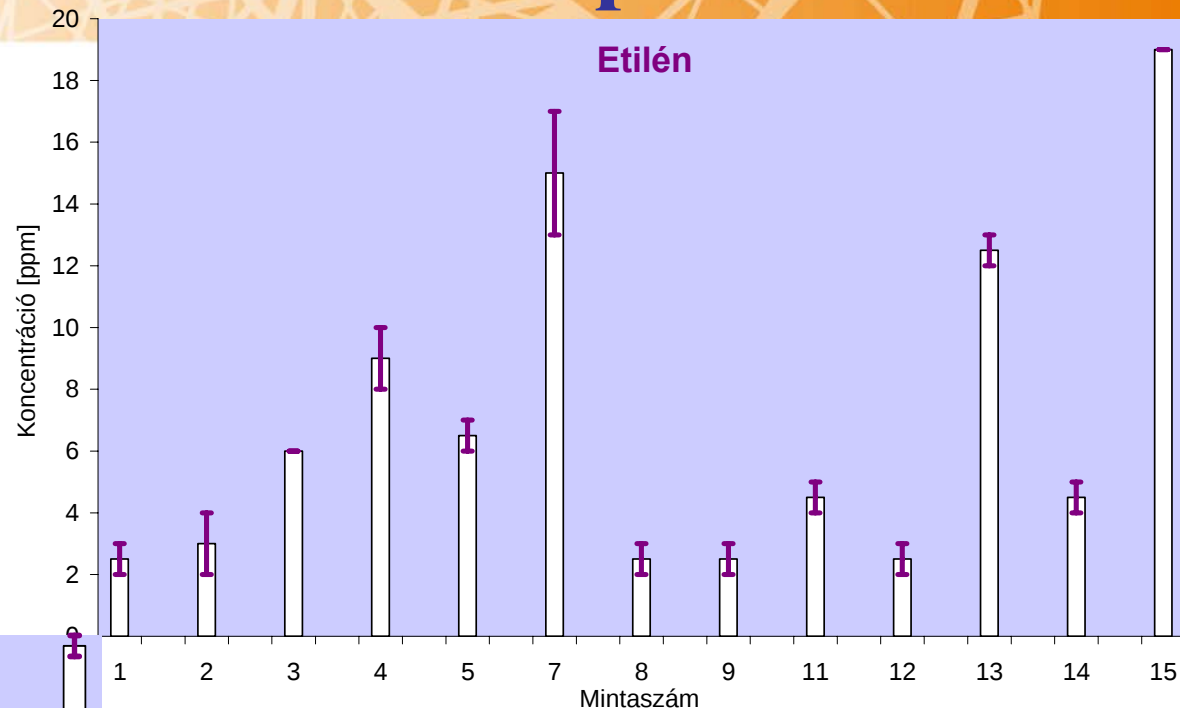
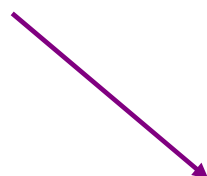
átlag eltérés: $\pm 3\%$

Összegezve: 2 - 600 ppm-es tartományban átlag $\pm 5\%$ eltérés

Párhuzamos mérések - TransportX

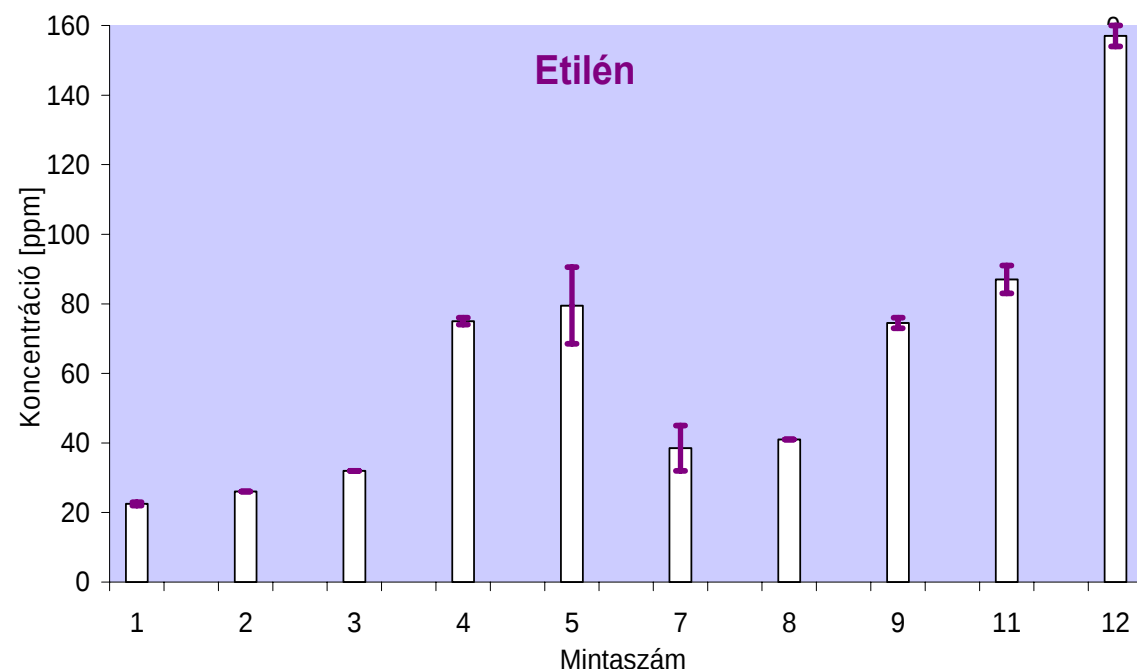
alacsony etilén koncentráció
max. $\pm 33\%$ -os eltérés

átlag eltérés: $\pm 13\%$

magas etilén koncentráció
max. $\pm 17\%$ -os eltérés

eltérés átlag: $\pm 4\%$

Összegezve: 2 - 160 ppm-es tartományban átlag $\pm 9\%$ eltérés

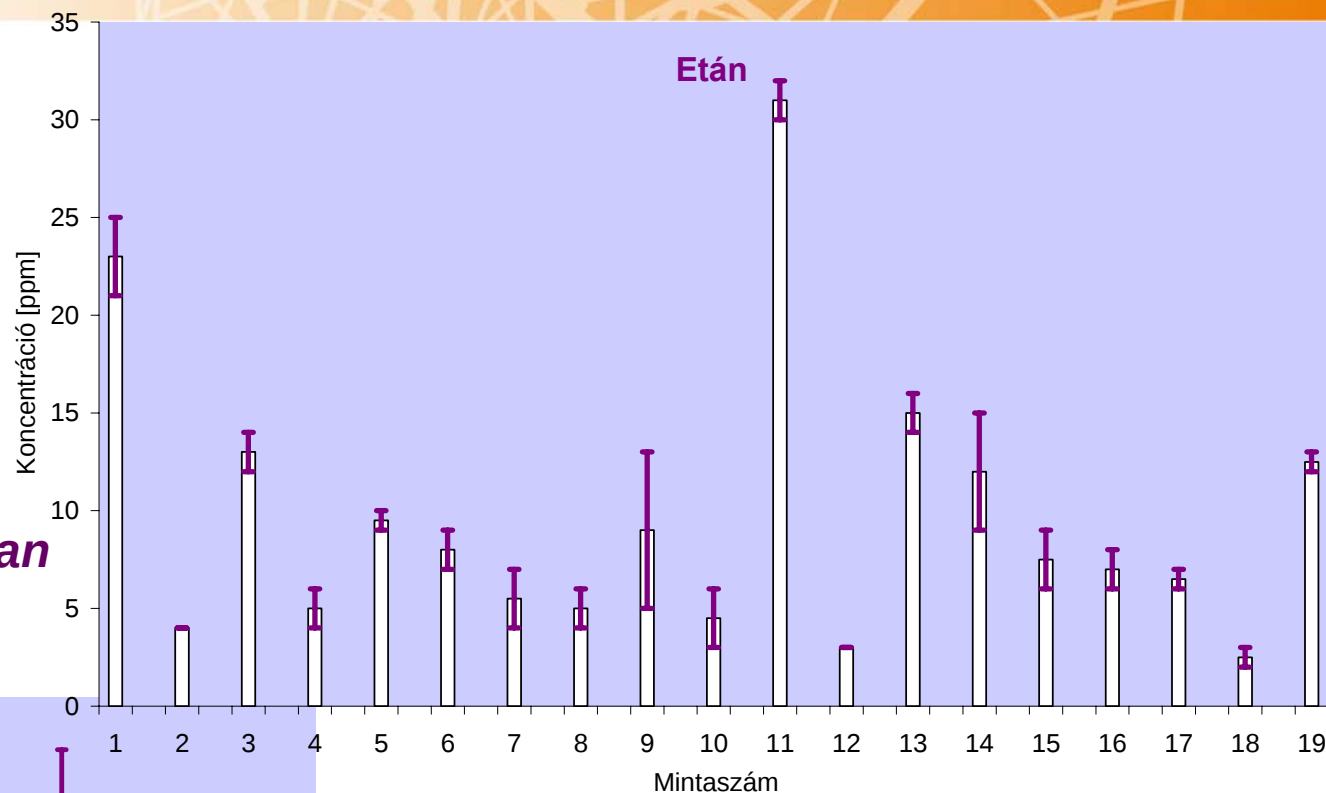
Párhuzamos mérések - TransportX

alacsony etán koncentráció
max. $\pm 44\%$ -os eltérés

átlag eltérés: ± 13

magas etán koncentrációban
az eltérés $< \pm 17\%$

Összegezve: 2 - 2650 ppm tartományban
 $\pm 12\%$ eltérés

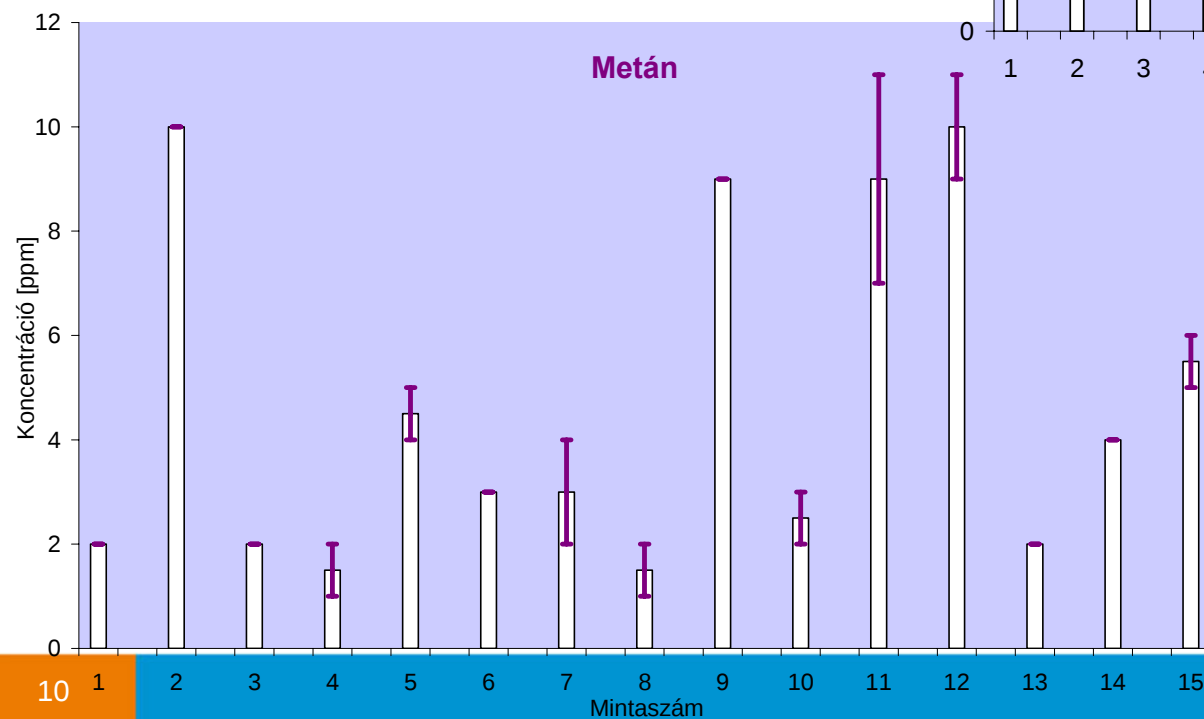

alacsony metán koncentráció
max. $\pm 33\%$ -os eltérés

átlag eltérés: ± 10

magas metán koncentrációban
az eltérés $< \pm 13\%$

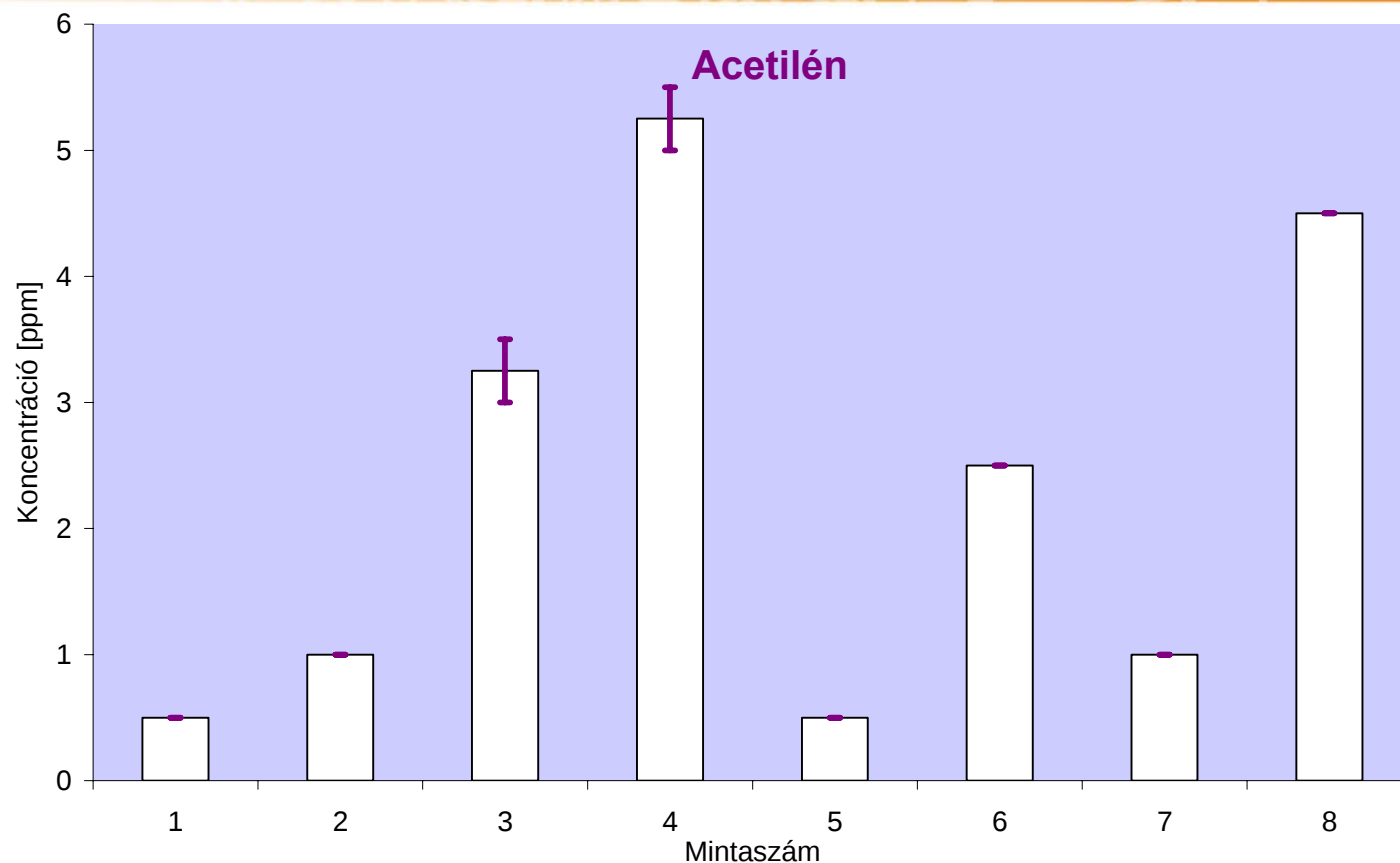
Összegezve: 1 - 126 ppm tartományban
 $\pm 10\%$ eltérés

Párhuzamos mérések - TransportX

alacsony acetilén
koncentráció
max. $\pm 8\%$ -os eltérés

átlag eltérés: $\pm 2\%$

Összegezve: 0,5 - 140 ppm tartományban $\pm 1\%$ eltérés

Összegezve: Párhuzamos mérések - TransportX

Víztartalom: < 40 ppm - a párhuzamos mérések ± 5 %-ban térnek el az átlagértéktől

Hidrogén: 10 - 40 ppm - a párhuzamos mérések ± 2 %-ban térnek el az átlagértéktől

Szén-dioxid: 150 – 10.000 ppm - a párhuzamos mérések ± 3 %-ban térnek el az átlagértéktől

Szén-monoxid: 2 – 600 ppm - a párhuzamos mérések ± 5 %-ban térnek el az átlagértéktől

Acetilén: 0,5 – 140 ppm - a párhuzamos mérések ± 1 %-ban térnek el az átlagértéktől

Etilén: 2 – 160 ppm - a párhuzamos mérések ± 9 %-ban térnek el az átlagértéktől

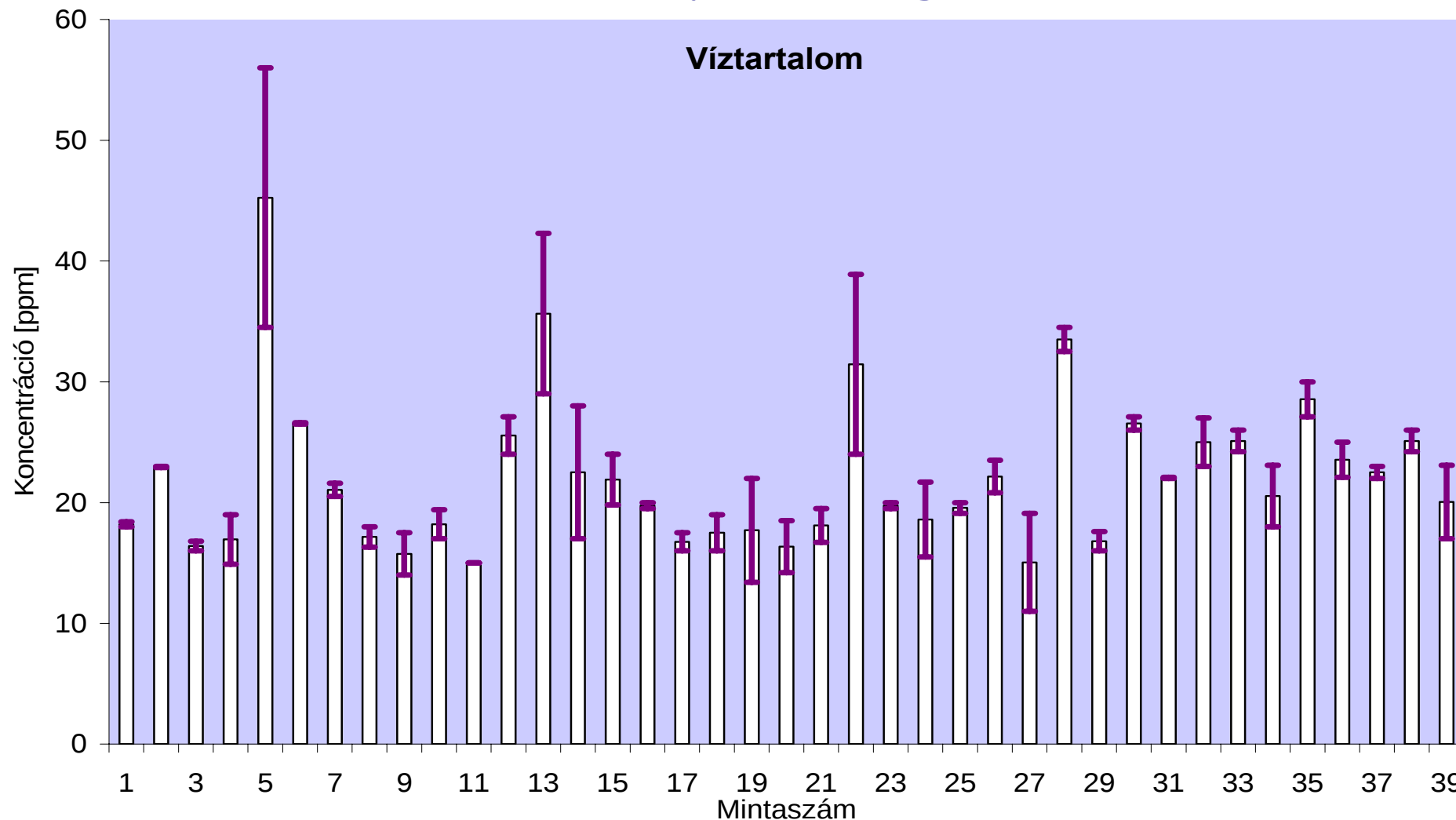
Etán: 2 – 2650 ppm - a párhuzamos mérések ± 12 %-ban térnek el az átlagértéktől

Metán: 1 – 126 ppm - a párhuzamos mérések ± 10 %-ban térnek el az átlagértéktől

KF Titrino – TransportX összemérés

KF Titrino: szabványos víz-meghatározási módszer

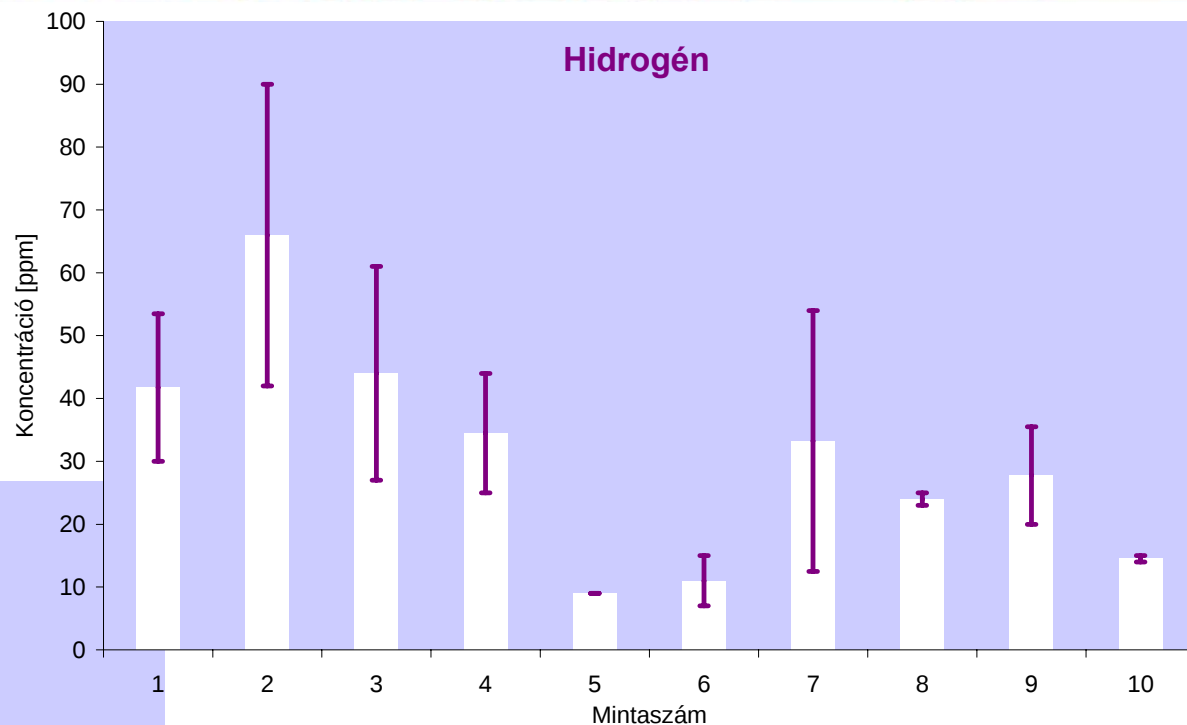
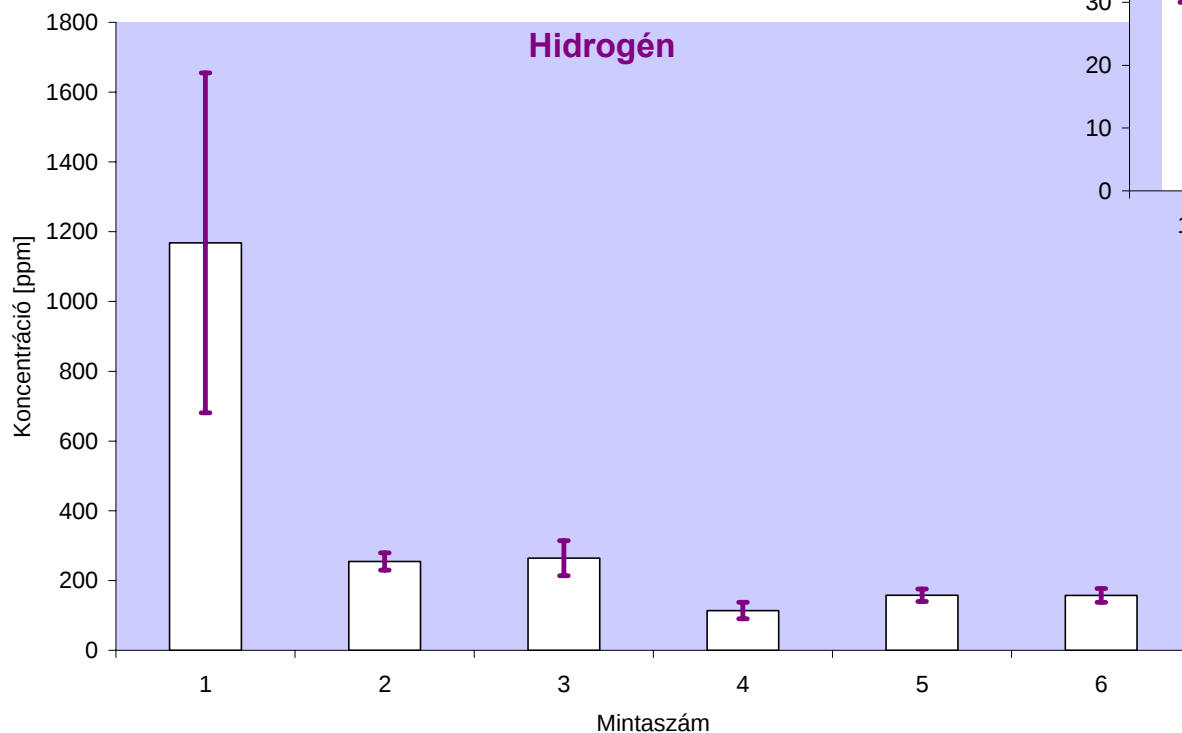

max. ± 27 -os eltérés

10 - 55 ppm-es tartományban átlag $\pm 8\%$ eltérés

alacsony hidrogén koncentráció
max. $\pm 60\%$ -os eltérés

átlag eltérés: $\pm 25\%$

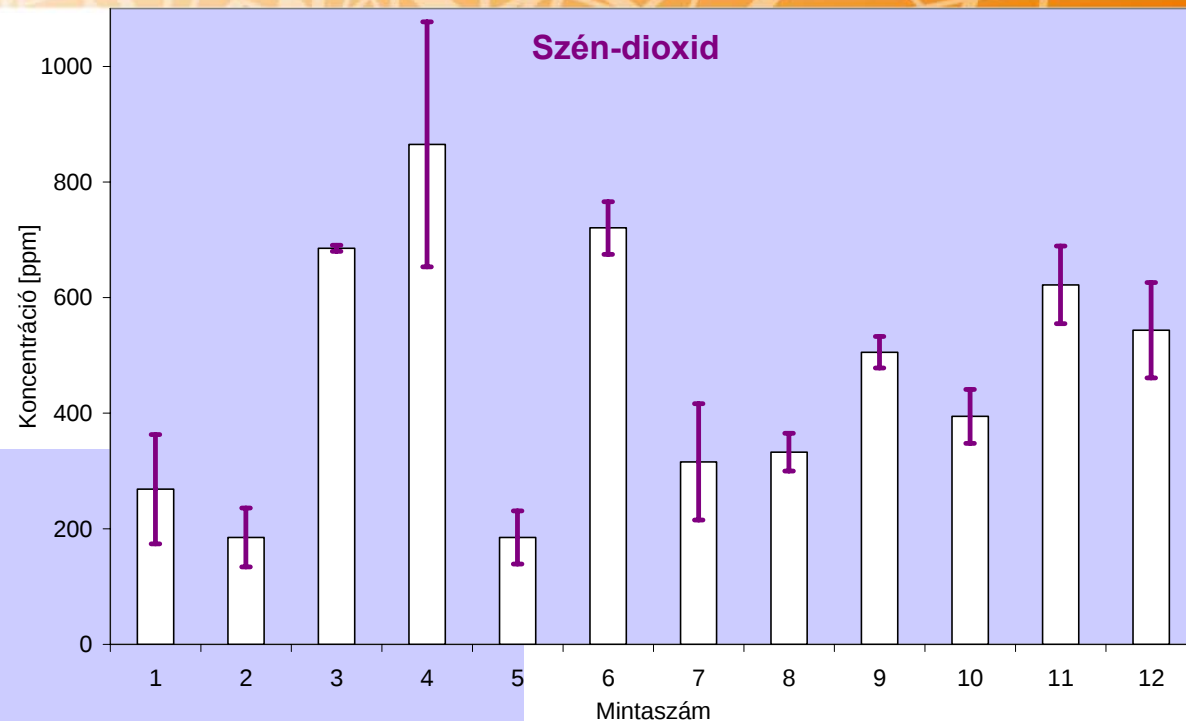
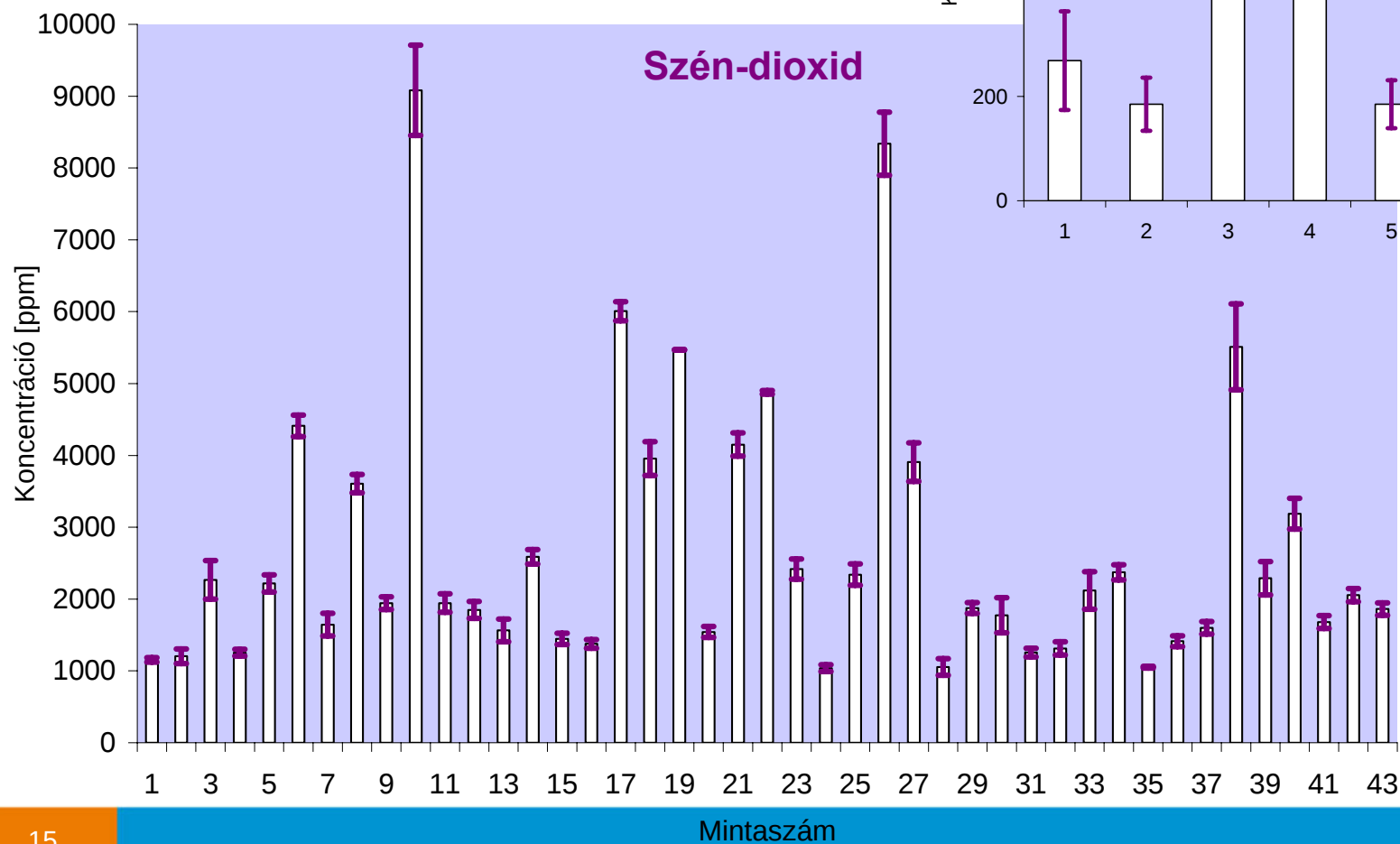
magas hidrogén koncentráció
max. $\pm 31\%$ -os eltérés

átlag eltérés: $\pm 19\%$

Összegezve: 10 - 1800 ppm-es tartományban átlag $\pm 24\%$ eltérés

alacsony szén-dioxid koncentráció
max. $\pm 35\%$ -os eltérés

átlag eltérés: $\pm 17\%$

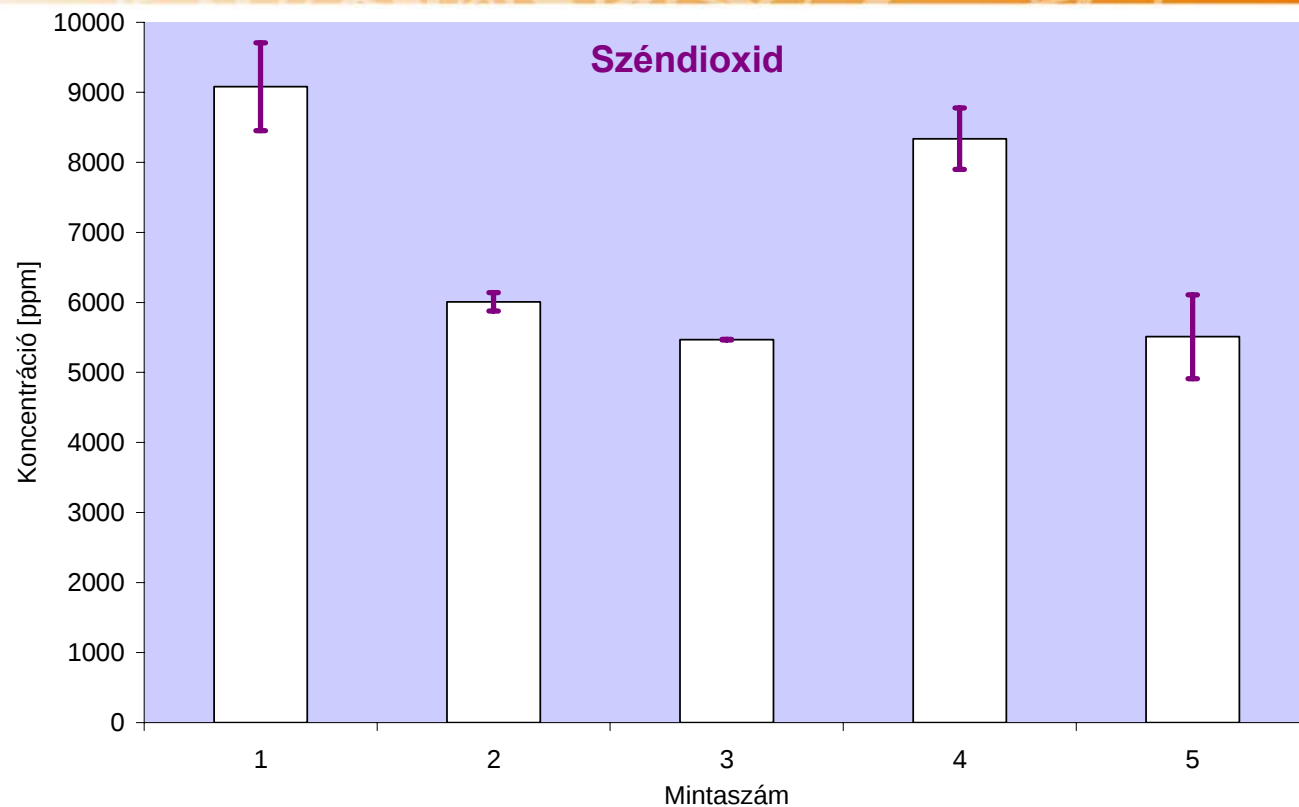

közepes szén-dioxid
koncentráció
max. $\pm 14\%$ -os eltérés

átlag eltérés: $\pm 6\%$

magas szén-dioxid koncentráció
max. $\pm 11\%$ -os eltérés

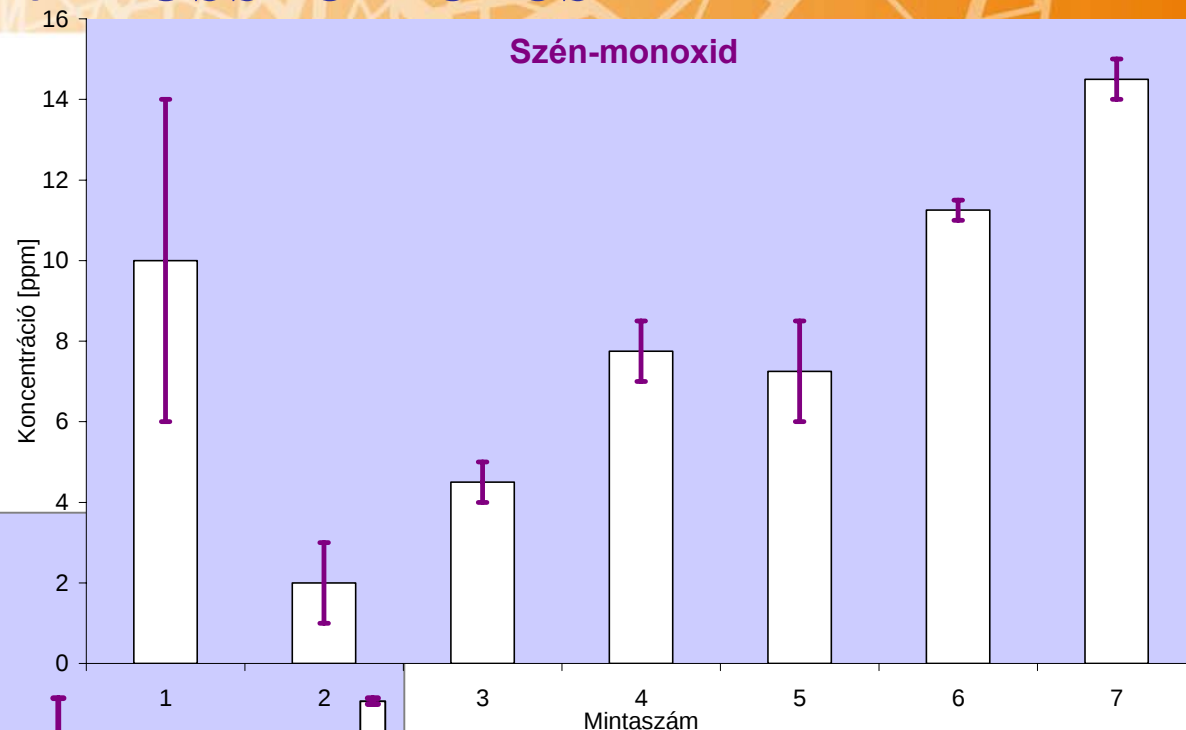
átlag eltérés: $\pm 5\%$

Összegezve: 150 -10.000 ppm-es tartományban átlag $\pm 8\%$ eltérés

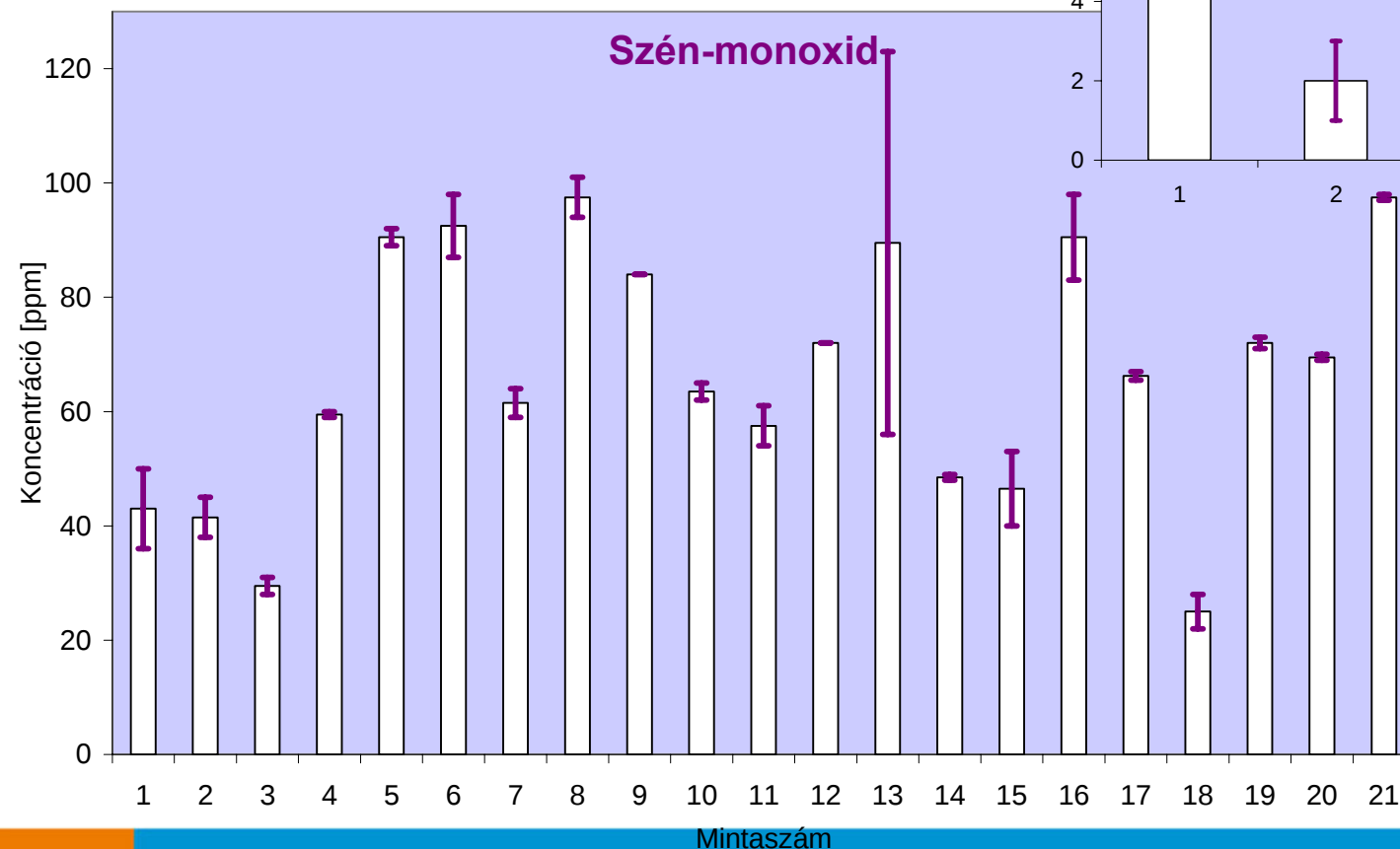
alacsony szén-monoxid koncentráció
max. $\pm 50\%$ -os eltérés

átlag eltérés: $\pm 19\%$

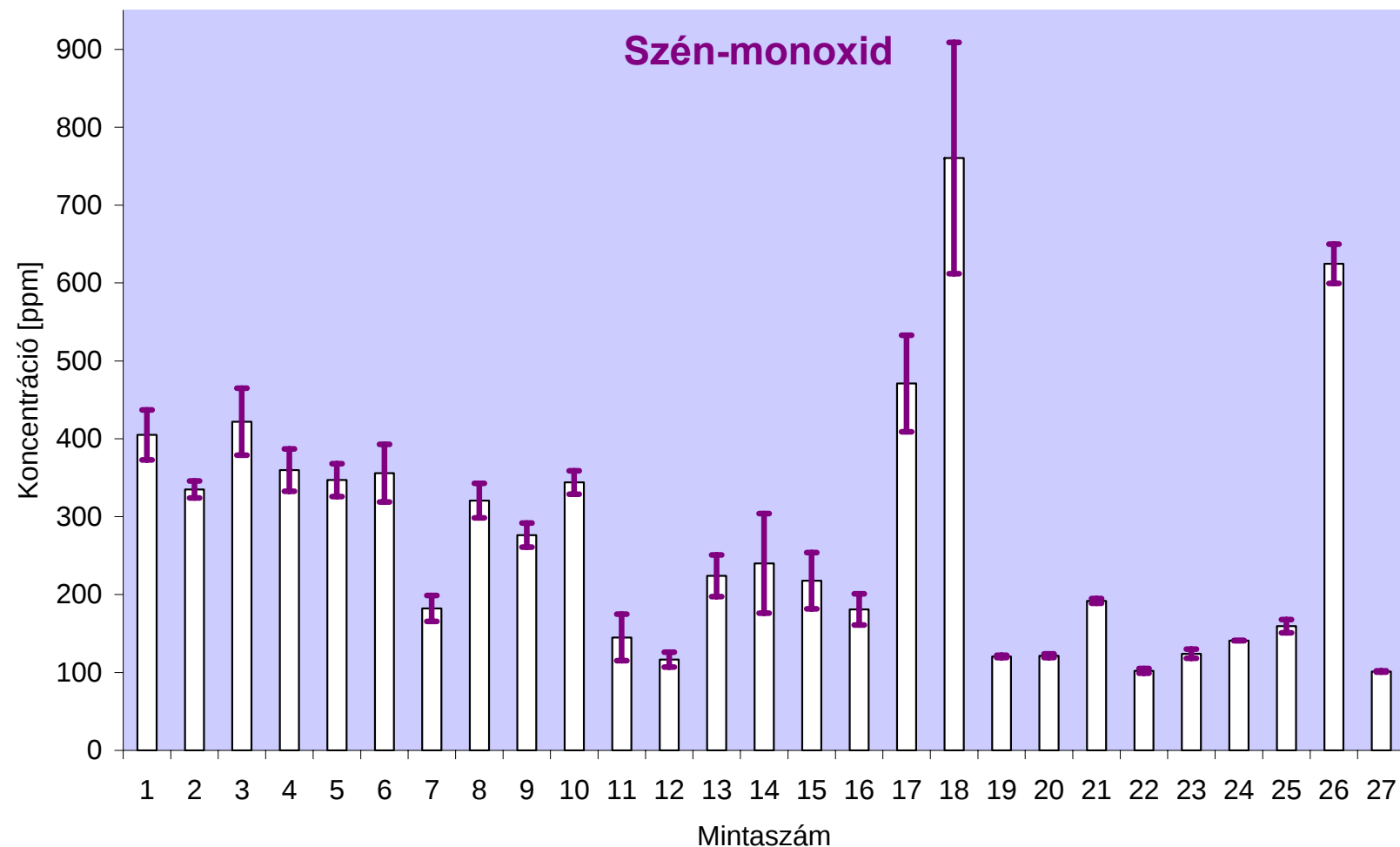
közepes szén-monoxid
koncentráció
max. $\pm 37\%$ -os eltérés

átlag eltérés: $\pm 6\%$

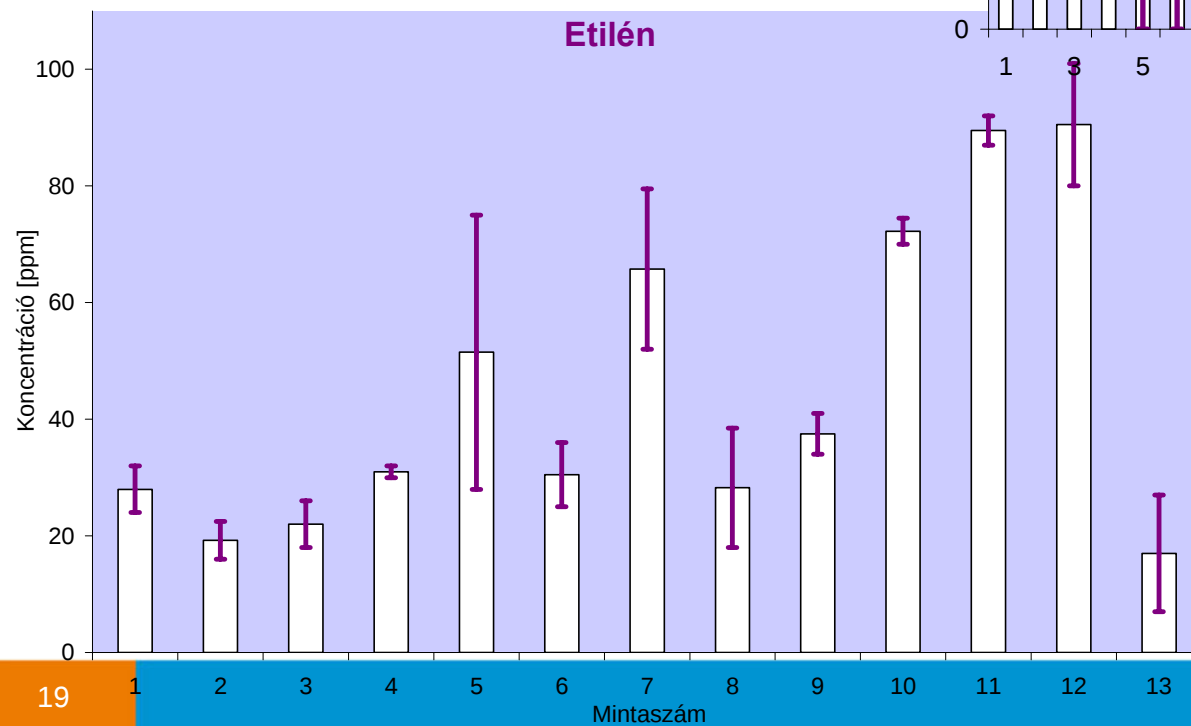
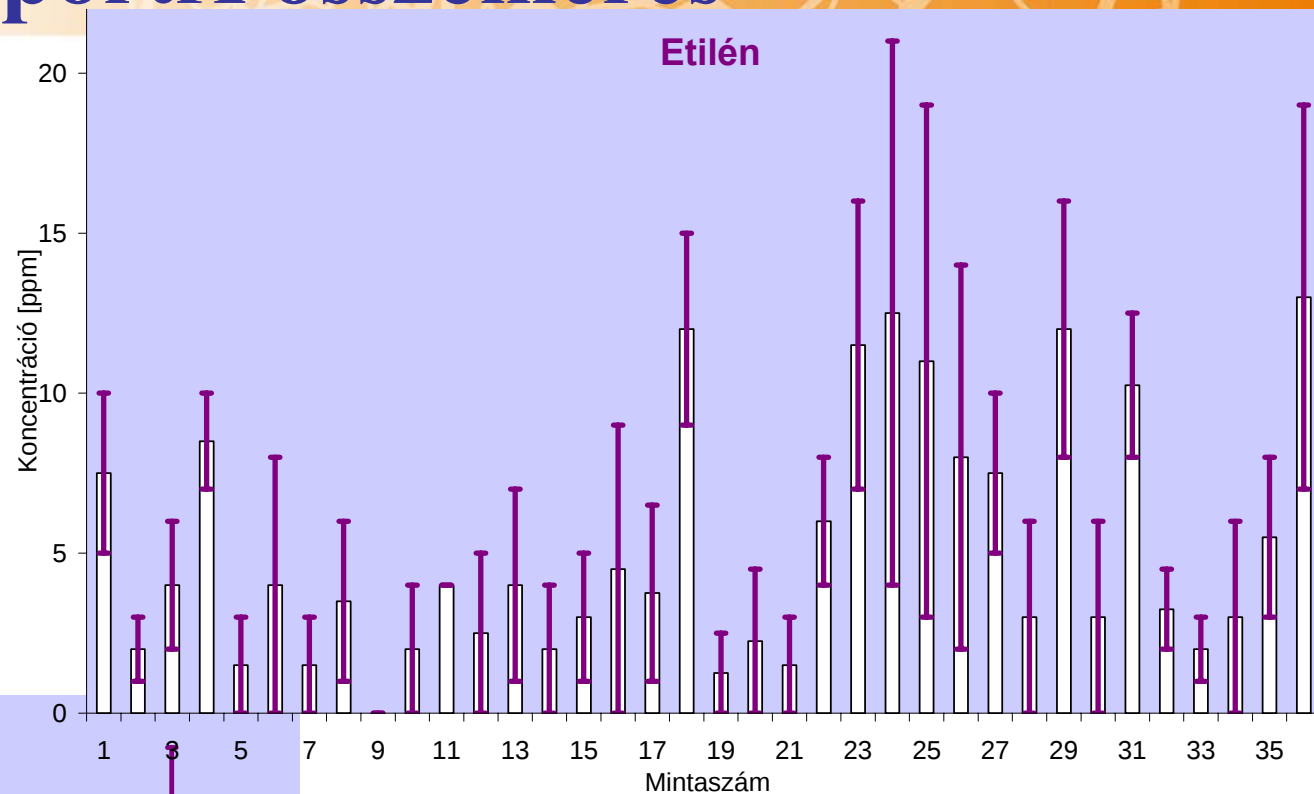
magas szén-monoxid
koncentráció
max. $\pm 27\%$ -os eltérés

átlag eltérés: $\pm 8\%$

Összegezve: 2 - 900 ppm-es tartományban átlag $\pm 9\%$ eltérés

alacsony etilén koncentráció –
számos esetben $\pm 100\%$ -os
eltérés

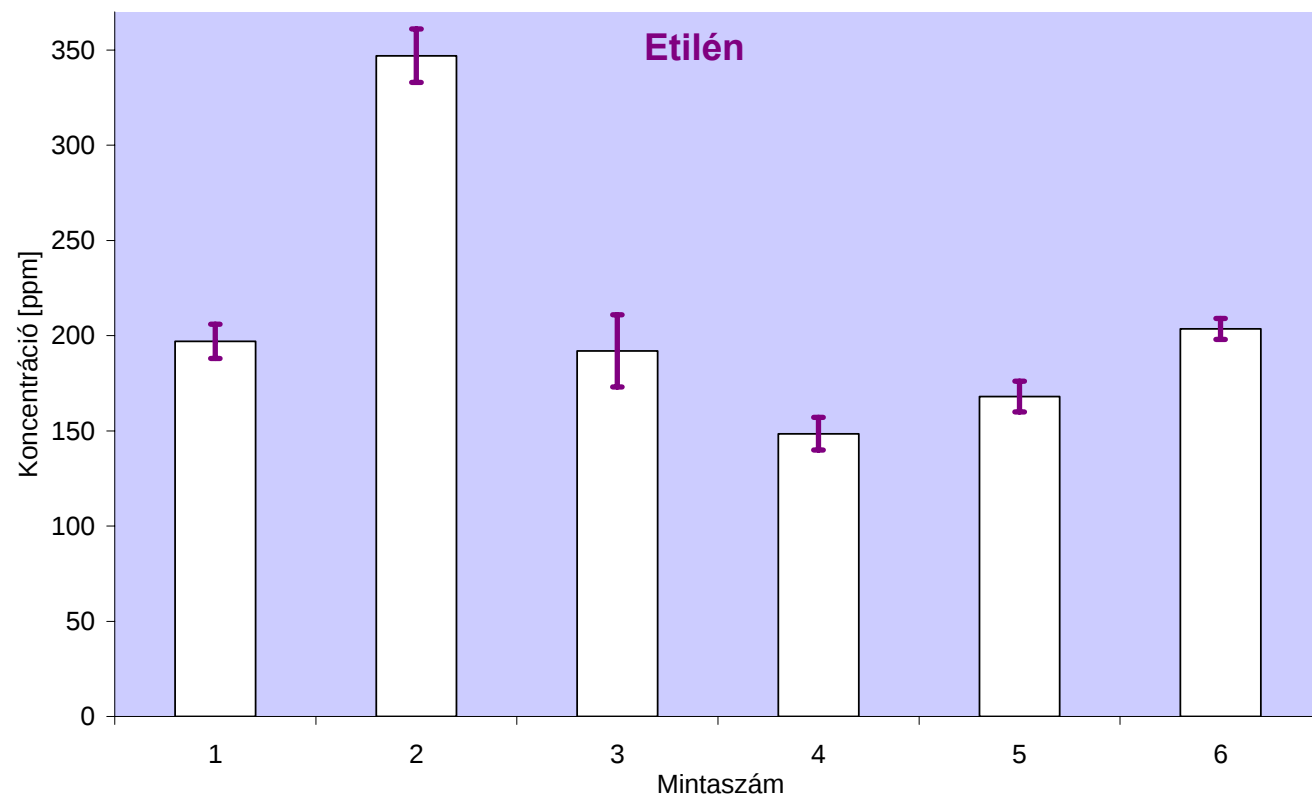

közepes etilén koncentráció
max. $\pm 59\%$ -os eltérés

átlag eltérés: $\pm 20\%$

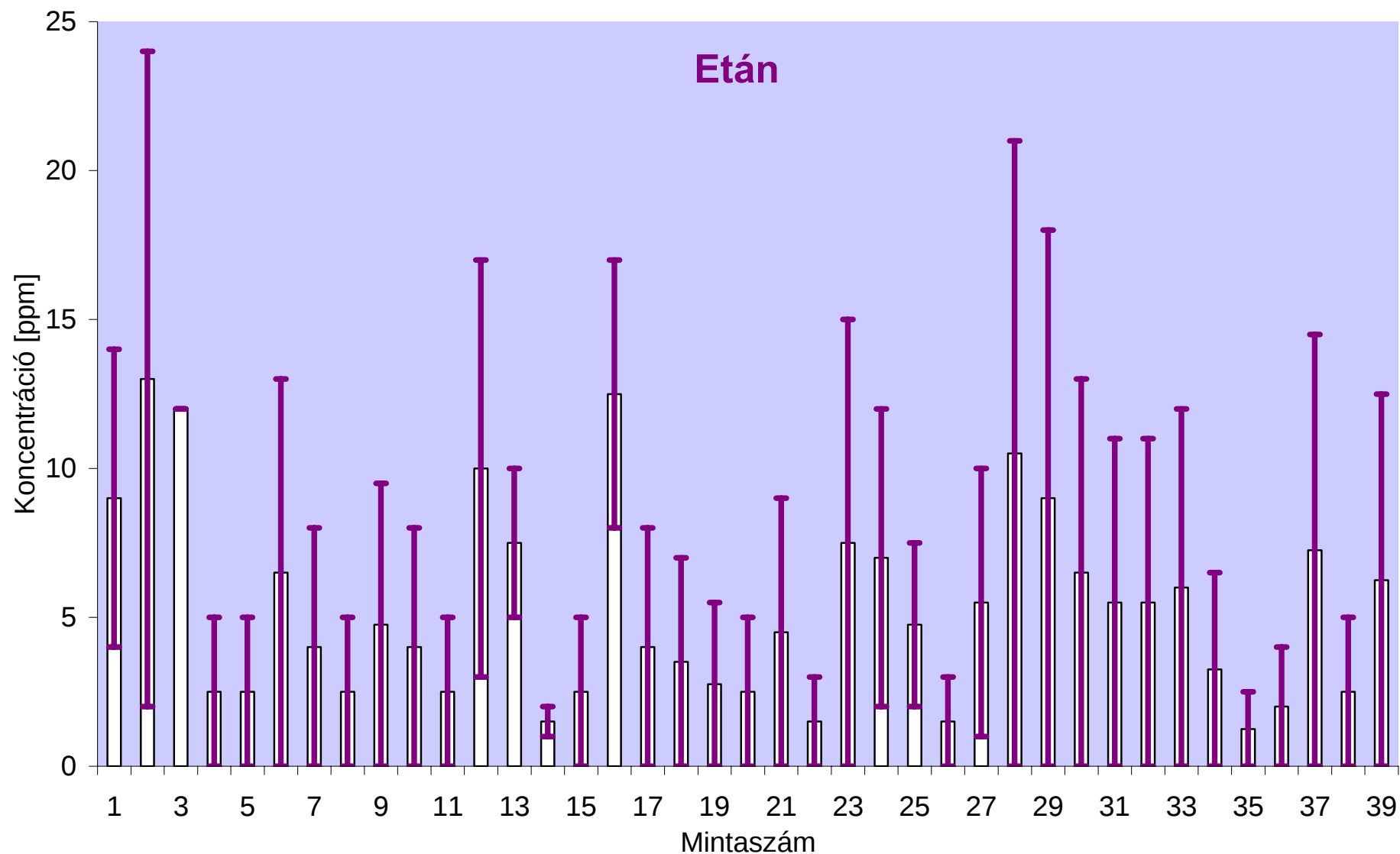
nagy etilén koncentráció
max. $\pm 10\%$ -os eltérés

átlag eltérés: $\pm 5\%$

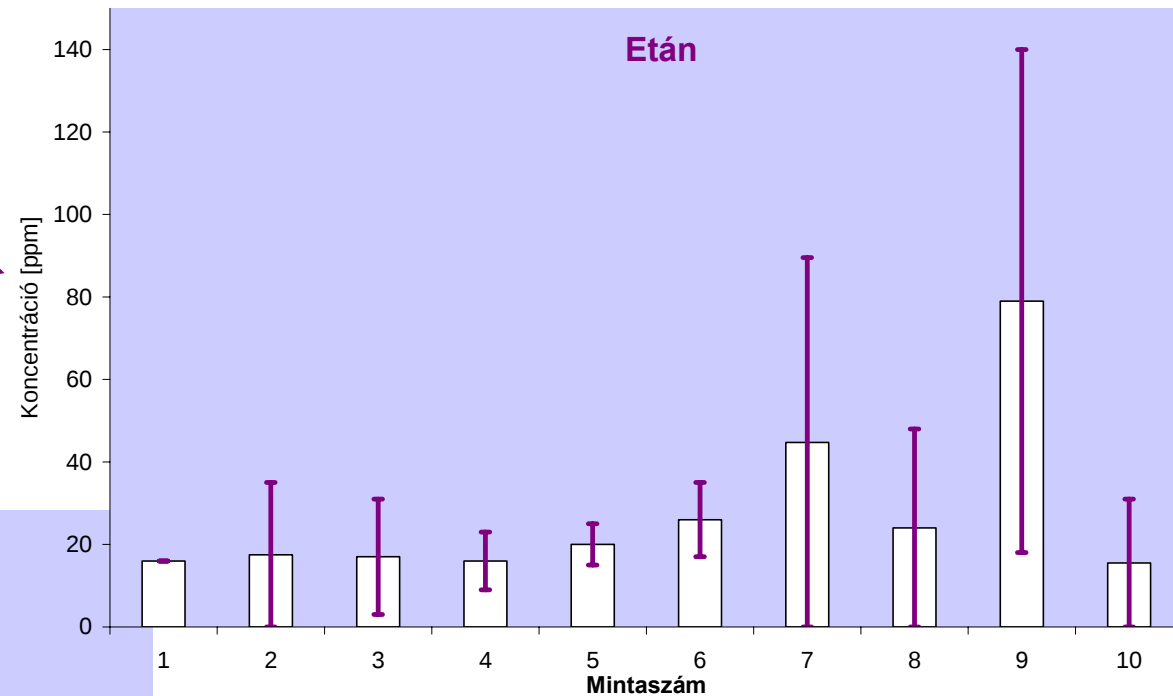
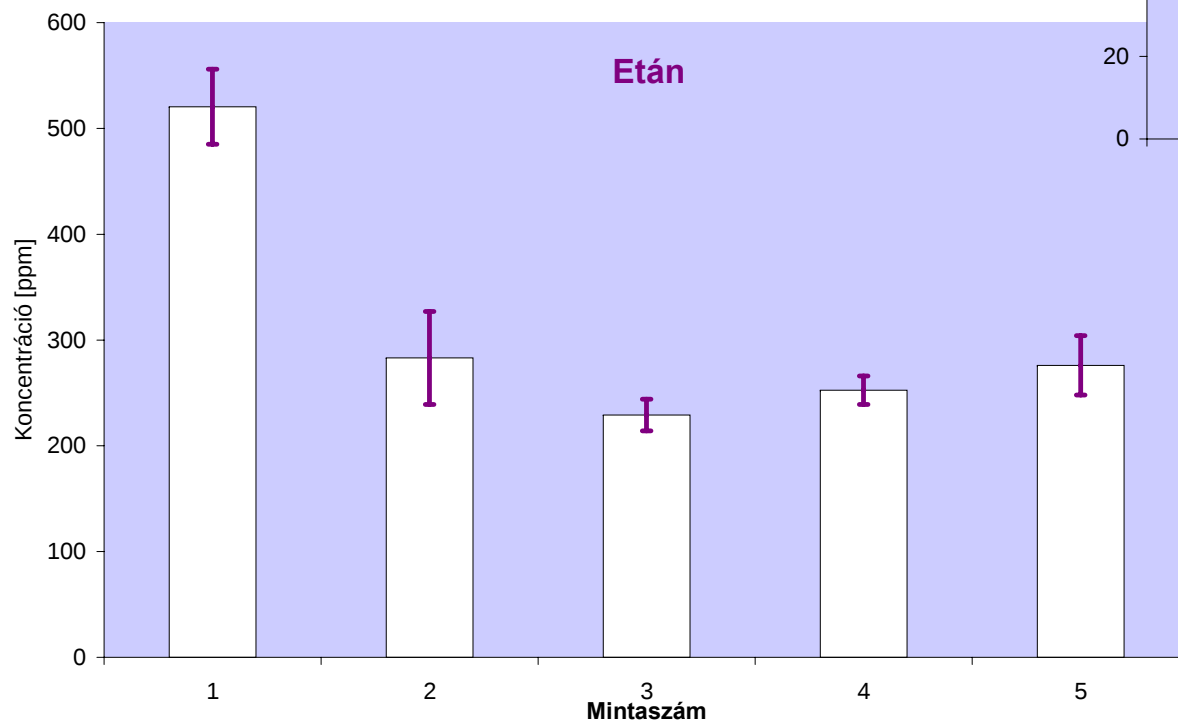
Összegezve: 1 - 350 ppm-es tartományban átlag $\pm 47\%$ eltérés

Alacsony etán koncentráció – *számos esetben $\pm 100\%$ -os eltérés*

közepes etán koncentráció
max. $\pm 25\%$ -os eltérés

néhány esetben az eltérés: $\pm 100\%$

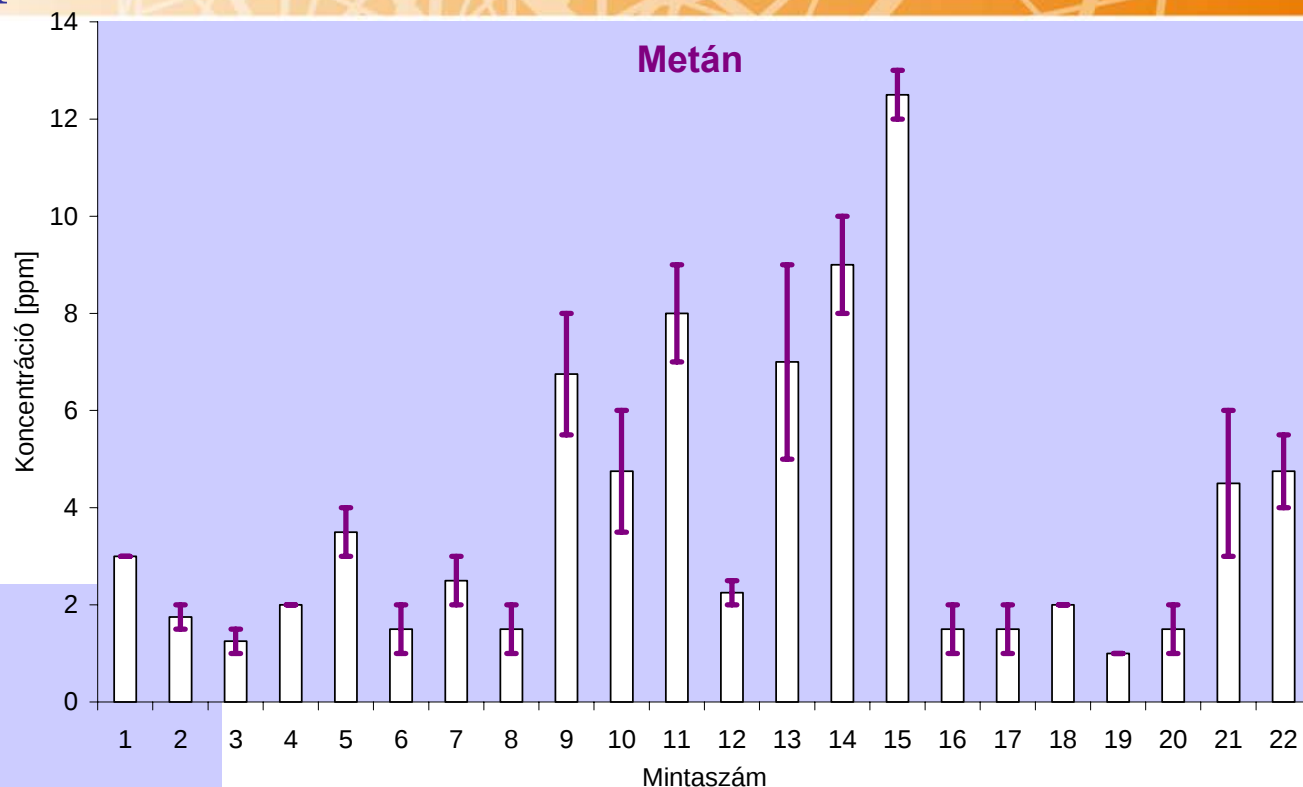
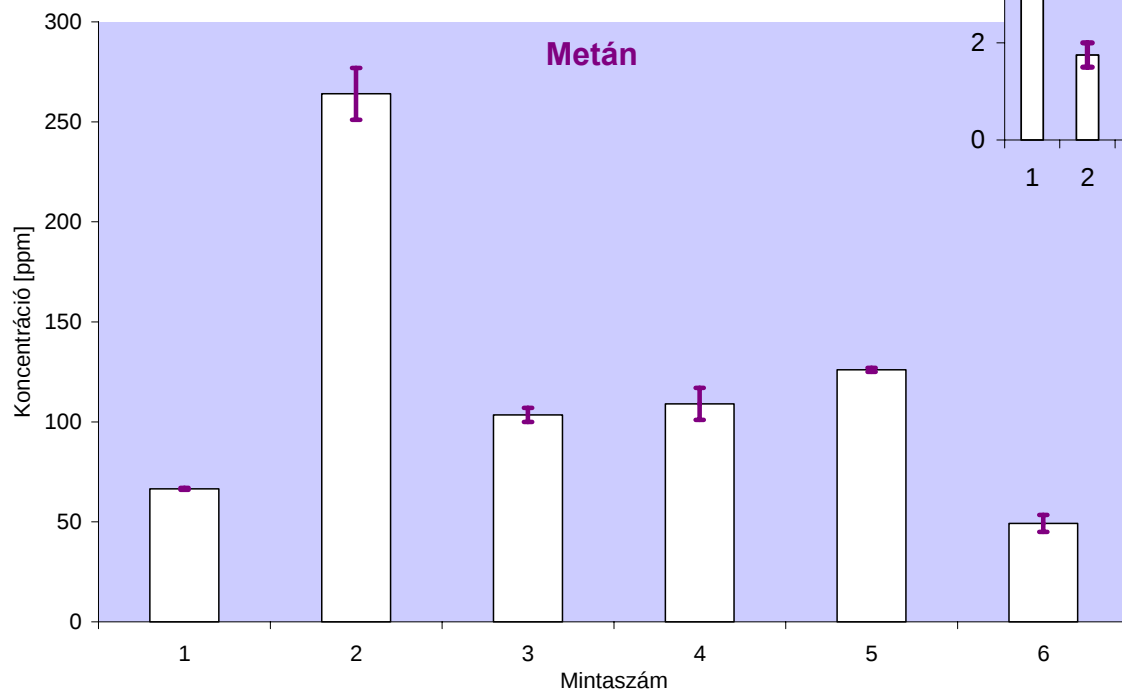
magas etán koncentráció
max. $\pm 10\%$ -os eltérés

átlag eltérés: $\pm 9\%$

Összegezve: 1 - 600 ppm-es tartományban átlag $\pm 75\%$ eltérés

alacsony metán koncentráció
max. $\pm 33\%$ -os eltérés

átlag eltérés: $\pm 18\%$

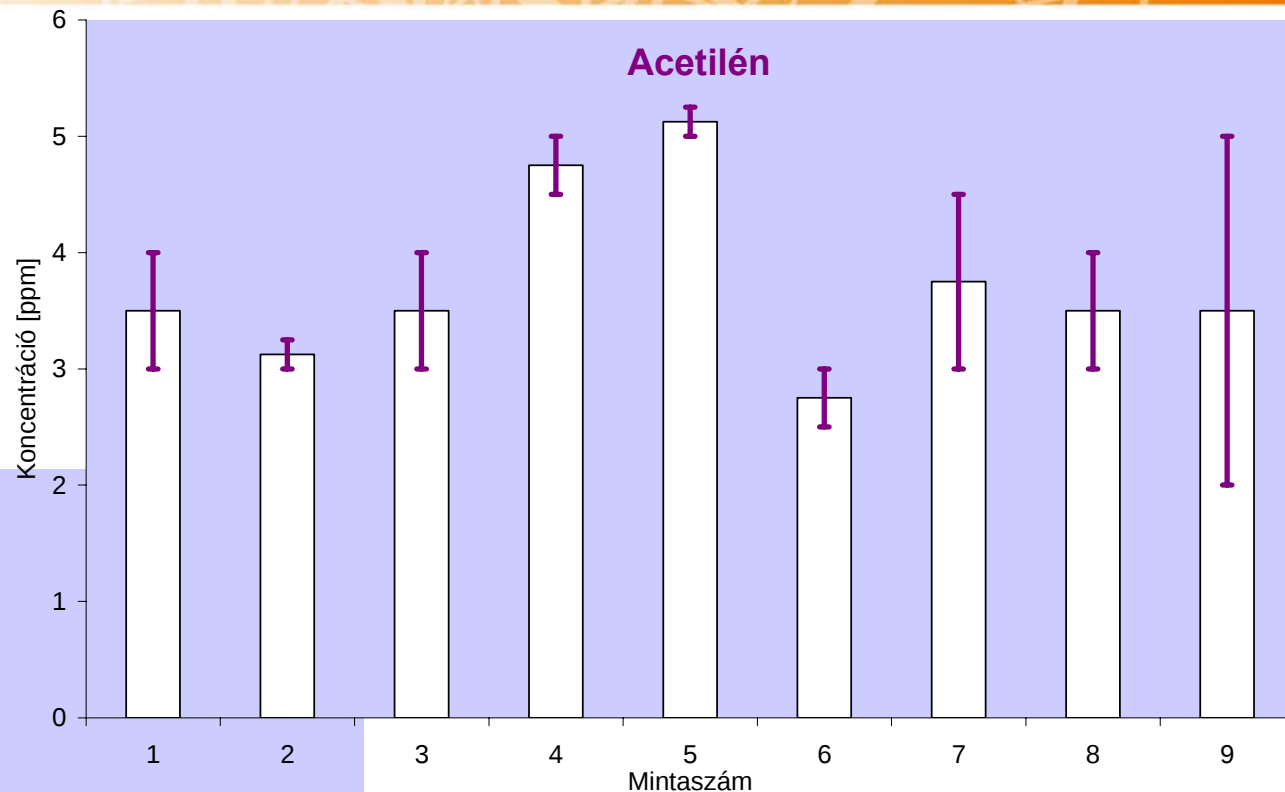
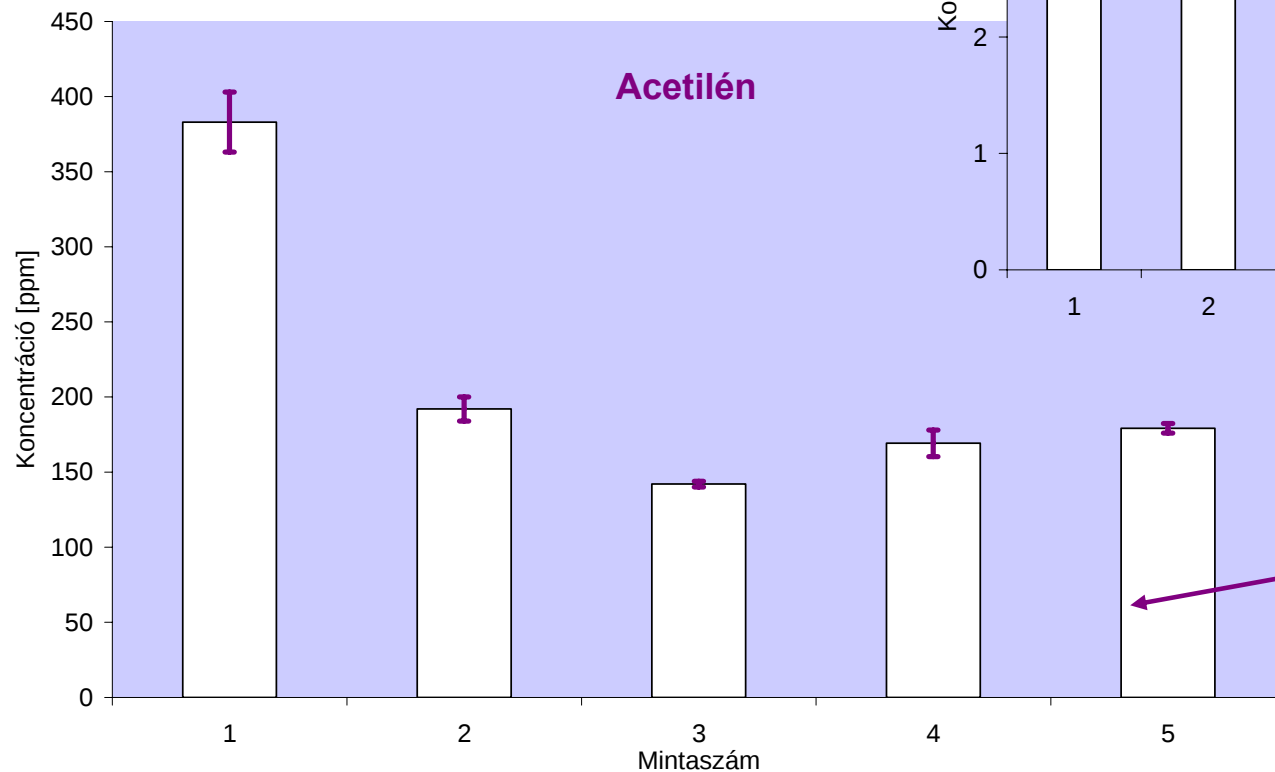
magas metán koncentráció
max. $\pm 9\%$ -os eltérés

átlag eltérés: $\pm 4\%$

Összegezve: 1 - 300 ppm-es tartományban átlag $\pm 15\%$ eltérés

alacsony acetilén koncentráció
max. $\pm 42\%$ -os eltérés

átlag eltérés: $\pm 14\%$

magas acetilén koncentráció
max. $\pm 6\%$ -os eltérés

átlag eltérés: $\pm 4\%$

Összegezve: 2 - 400 ppm-es tartományban átlag $\pm 10\%$ eltérés

Víztartalom: 10 - 55 ppm - a párhuzamos mérések $\pm 8 \%$ -ban térnek el az átlagértéktől

Hidrogén: 10 – 1800 ppm - a párhuzamos mérések $\pm 24 \%$ -ban térnek el az átlagértéktől

Szén-dioxid: 150 – 10.000 ppm - a párhuzamos mérések $\pm 8 \%$ -ban térnek el az átlagértéktől

Szén-monoxid: 2 – 900 ppm - a párhuzamos mérések $\pm 9 \%$ -ban térnek el az átlagértéktől

Acetilén: 2 – 400 ppm - a párhuzamos mérések $\pm 10 \%$ -ban térnek el az átlagértéktől

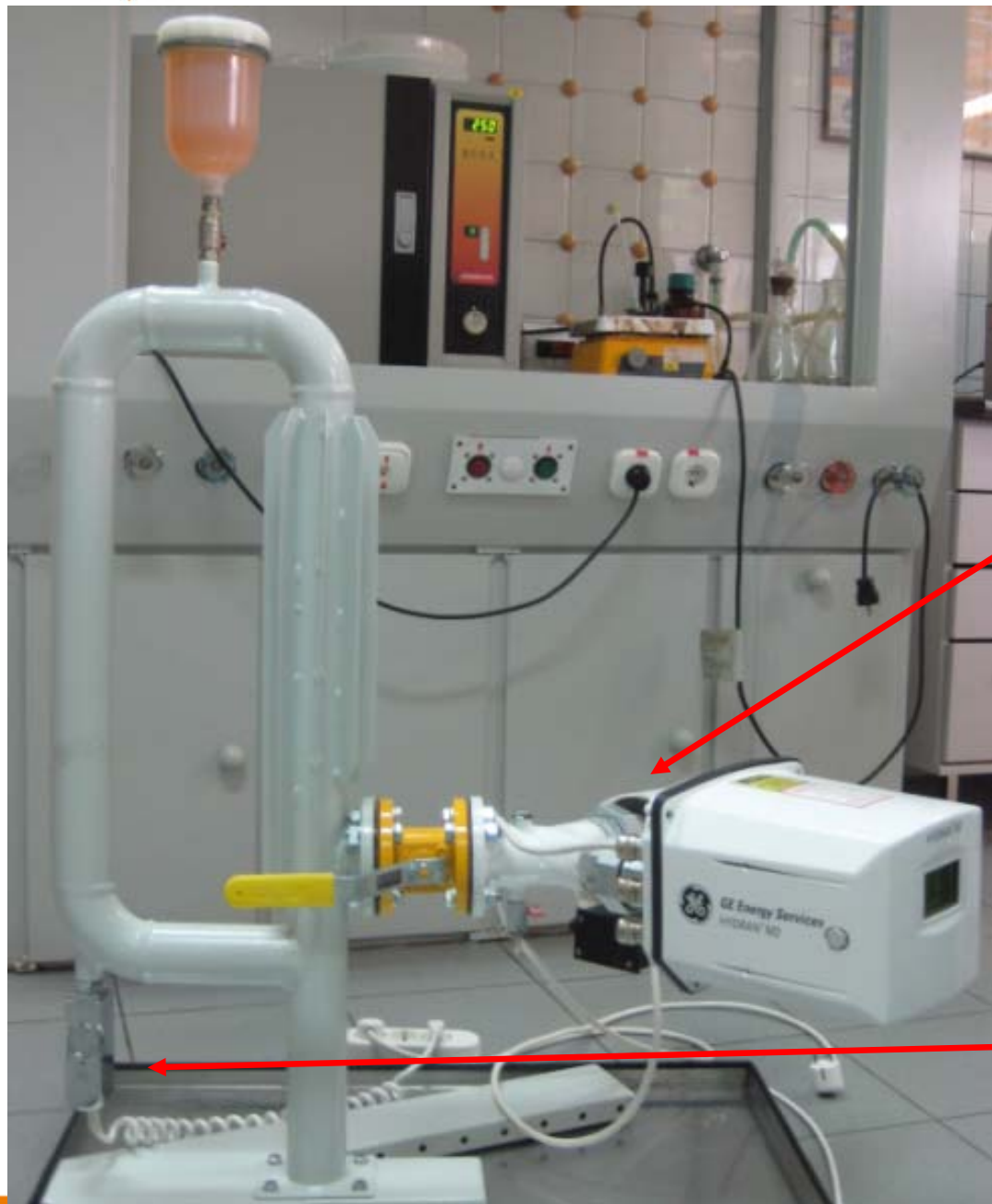
Etilén: 1 - 350 ppm - a párhuzamos mérések $\pm 47 \%$ -ban térnek el az átlagértéktől

Etán: 1 – 600 ppm - a párhuzamos mérések $\pm 75 \%$ -ban térnek el az átlagértéktől

Metán: 1 – 300 ppm - a párhuzamos mérések $\pm 15 \%$ -ban térnek el az átlagértéktől

Hydran M2 gáz monitoring megbízhatóságának ellenőrzése

Hydran M2 - Pontosság: kijelzés $\pm 10\%$ ± 25 ppm

Relatív érzékenység: H_2 : 100%, CO: 18%, C_2H_2 : 8%, C_2H_4 : 1,5%

	Hydran M2 leolvasott érték [ppm]	Hydran M2 $\pm 10\%$ ± 25 ppm		GC mérés eredménye adott gázokra [ppm]	TransportX mérés eredménye adott gázokra [ppm]	Összemérés
		min	max			
1. mérés	46	16	76	18	20	✓
2. mérés	180	137	223	169	204	✓
3. mérés	230	182	278	122	172	— *
4. mérés	275	222	327	173	212	— *
5. mérés	380	317	443	345	325	✓

* Mintavételezési és mérési hiba figyelembevétele, különösen H_2 esetében ajánlott

Milyen esetekben milyen módszert érdemes alkalmazni?

Felmérendő, az hogy az üzemeltetőnek milyen információra van szüksége:

- a hibás/hibagyanús készülék folyamatos figyelése – On-line monitoring
- nagyobb készülékpark „előszűrése” pl. karbantartást megelőzően – Off-line TransportX
- pontos állapotfelmérés, kezdeti hiba detektálása, a hiba súlyosságának / a gázképződés mértékének meghatározása - GC

Hogyan ellenőrizhetők az üzem alatt működő gáz monitoring rendszerek megbízhatóságuk?

Adott időközönként Laboratóriumi összemérésekkel az on-line monitoring adott hibagázokra vonatkoztatott érzékenysége ellenőrizhető - párhuzamosan futnak-e az eredmények szabványos vizsgálati módszer eredményeivel

Milyen megbízhatósággal mérnek a helyszíni gáz analizáló mérőeszközök?

Mind a GC, mind a TransportX mérési eredményeiből számított összgáz koncentráció adott gázokra (figyelembe véve a Hydran érzékenységét) beleesik a Hydran pontatlanságából eredő tartományba

Milyen összefüggés van laboratóriumi vízmeghatározó és a helyszíni mérőeszköz mérési eredményei között?

A szabványos vizsgálattal történő összehasonlítás 8% eltérést mutat a két módszer között.

Milyen összefüggés van laboratóriumi GC és helyszíni gáz analizáló készülék mérési eredményei között?

Az összemérések alapján a két módszer az esetek többségében hasonló eredményeket szolgáltat, bár néhány szénhidrogén esetén nagyobb koncentrációt jelez.

Különböző mérési módszeren alapuló vizsgáló készülékek eredményei egybevágó diagnosztikát nyújtanak-e?

Az on-line monitoring kizárólag tendenciakövetésre alkalmas, a laboratóriumi vizsgálatok nem nélkülözhetők, azonban az üzemeltetési biztonságot jelentősen növelheti.

Mennyiségi meghatározás esetében adott hibagázokból való magasabb koncentráció mérése torzíthatja a gázarányokat és így a módszer eltérő diagnosztikát nyújthat.

Köszönöm figyelmüket!

